

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Стандарти за образователни постижения за края на първия цикъл на обучение

Общи предметни компетенции (компетентности) (ОПК)

Учениците овладяват умения за слушане и говорене, четене и писане. Използват азбуката. Разбират ролята на езика като средство за общуване и обучение, като част от националната идентичност и култура. В общуването те уважават събеседника и подбират думите си, възприемайки общоприетите социални норми.

Овладяват знанията по книжовния български език. Те създават писмени и устни текстове с различно съдържание, структура и цел. Четат с удоволствие, за да учат, за да се ориентират в ежедневието, да ценят традициите и културата на българския народ и да развиват интеркултурността. Те четат естетически ценни текстове от сръбската и световната литература за деца и подходящи информативни текстове в съответствие с тяхната възраст и интереси. Те разширяват речника си с думи и изрази, както и обхвата на тяхното значение. Обичат и пазят езика си, като използват български думи и изрази в различни комуникативни ситуации и дигитална среда.

Използват различни медии за изучаване на български език отговорно, съобразявайки се с безопасността. Те разбират значението на изучаването на други езици, особено значението на изучаването на сръбски като официален език на страната, в която живеят. Те си поставят краткосрочни учебни цели, правят планове и упорстват в изпълнението им, търсейки подкрепа.

Основно ниво

Специфични предметни компетенции 1 (СПК 1)

Изслушва събеседника, участва в разговора. Разбира думи и изрази от ежедневната реч. Умее да извършва комуникативни дейности (поздрав, представяне, приветствие, сбогуване, благодарност, предоставяне на информация за себе си). Овладява основни техники за четене и разбиране на прочетеното.

Разграничава книжовната българска и диалектната реч. Пише спретнато и четливо. Знае разликата между сръбската и българската азбука. Отговаря на въпроси във връзка с текста и намира информация в текста. Разграничава авторската литература от народната (устната) литература.

Говори и пише логично, като се изразява с изречения с проста структура. Пише четливо букви и цифри. Чете с разбиране художествени и нехудожествени текстове. Разпознава характеристики на поезията, прозата и драмата. В прости примери забелязва определени граматически правила, свързани с изречения и видове думи.

Специфични предметни компетенции 2 (СПК 2)

Изслушва събеседника, спазва правилата на разговор. Отговаря на въпроси с цели изречения. Прилага съвременната норма на книжовния език, която се отнася за звуковете и словоформите. Използва правилно думи от учебници и литература в ежедневната комуникация. Съставя изречения и текстове с проста структура в речта и писането.

В общуването използва книжовен български език. Той прави разлика между книжовен език и диалектна реч. Прилага нормите на книжовния език относно звукове, словоформи и изречения. Разбира думи от учебници и литература и знае как да ги използва правилно в общуването. Изслушва внимателно събеседника и спазва основните норми за водене на диалог. Чете различни видове художествена и научна литература и текстове и научава основните им характеристики. Намира ясна информация в текста и въз основа на това те създава мисловни карти.

Отговаря на въпроси във връзка със събитието, главния герой и ситуацията в литературното произведение, място и време на събитието, Отговаря на въпроси от избраната песен. Самостоятелно определя темата на художествен текст. Подчертава определени граматически правила в прости примери, които се отнасят до изречението и видовете думи в тях. Учи самостоятелно и в сътрудничество с връстници, по двойки и групи.

Прилага правилата за правопис в прости примери. Самостоятелно определя темата на художествен текст. Разпознава основните части на прозаичния текст: диалог, монолог, описание. Забелязва последователността на събитията в творбата и може да определи кои герои са главни и кои второстепенни. Чете изразително художествени текстове. Разграничава художествено-литературния текст от останалите видове текстове.

Специфични предметни компетенции 3 (СПК 3)

Слуша и говори с уважение към събеседниците си. Използва езикови умения, за да се изразява писмено и устно в ежедневието. Той чете, за да се наслаждава, да учи и да научи. Той прави директни заключения, изразява мнението си за прочетените текстове и ги свързва с лични преживявания.

Ученикът познава основните явления, които характеризират ежедневието на българската и сръбската култура, както и културите на други народи. Познава най-значимите личности от българския народ, авторите на избрани произведения от задължителната училищна програма.

Използва и прилага информация и знания в ситуации от ежедневието. Той развива способността за съпричастност, проявява интерес към участие и принос към съвместни дейности. Обича българския език и го вижда като част от своята идентичност.

Исходи от образователния цикъл (ИОЦ) – за края на първия цикъл на основното образование:

Основно ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3
<i>Учениците:</i>	<i>Учениците:</i>	<i>Учениците:</i>
– БЕ.ОО1.О.1.1. Познават всички звуци и букви на азбуката, както и значението на думите и фразеологизмите, които използват в ежедневната реч и писане. – БЕ.ОО1.О.1.2. Започват изречение с главна буква, завършват го със съответния препинателен знак, използват главна начална буква и пишат по-прости примери. – БЕ.ОО1.О.1.3. Познават основните принципи на водене на разговор и форми на учтиво обръщение, разпознават речта на	– БЕ.ОО1.О.2.1. Произнасят всички звуци и пишат всички букви, спазват езиковата норма в речта и писането; използват думи и изрази в подходящия контекст. – БЕ.ОО1.О.2.2. Пишат кратки, прости изречения. – БЕ.ОО1.О.2.3. Задават въпроси, търсят и дават обяснения, учтиво приемат или	– БЕ.ОО1.О.3.1. Ясно говорят, така че те събеседникът разбира и се изразяват писмено в подходящи ситуации. – БЕ.ОО1.О.3.2. Пишат кратки съобщения, текстове и попълняват прости формуляри. – БЕ.ОО1.О.3.3. Внимателно изслушват събеседниците си, задават въпроси според нуждите им, спазват правилата

омразата като негативно явление. – БЕ .001.0.1.4. Преразказват, говорят и описват по зададена тема. – БЕ.001.0.1.5. Усвояват техниката за четене на текст и разбират информация, изразена в по-кратки художествени и нехудожествени текстове, като идентифицират думи и изрази, които не са им познати. – БЕ.001.0.1.6. С помощта на учители, разграничават видовете текстове. – БЕ.001.0.1.7. Те оценяват съдържанието на прочетения текст въз основа на собствения си опит, забелязвайки герои, събития, време и място в текста. литературен текст. – БЕ.001.0.1.8. Разпознават видовете думи и подвидовете на съществителните имена (обща и собствена) в редица; разпознават функцията на подлог, казано в изреченията както и място и време на действие в прости изречения; разпознават видовете изречения според комуникативната им функция.	отказват, казват благодаря или се извиняват. –БЕ.001.0.2.4. Следват зададен план, предлагат и записват идеи за устно и писмено изразяване. – БЕ.001.0.2.5. Те следват дадения план, търсят информация, изразена в по-кратки текстове, както и непознати думи и изрази, но и обяснения в достъпни източници. –БЕ.001.0.2.6. Четейки текстове, те научават за основните характеристики и функции на различни видове текстове. – БЕ.001.0.2.7. Те изразяват своя опит при четене със свои думи, идентифицирайки чувствата, които текстът предизвиква у тях; отговарят на въпроси за героите, събития, място и време на действие, преживяване на грешки по време на работа като фаза на обучение. – БЕ.001.0.2.8. Те забелязват общи черти на избраните думи и	на учтиво поведение, без да говорят с омраза. – БЕ.001.0.3.4. Разказват и описват прочетеното, видяното или чуеното). – БЕ.001.0.3.5. Те изпълняват прави изводи за събития, действия и чувства на героите и ги споделят с връстници; разширяват по-малко речника си за чести думи по-добро качество на изразяване и разбиране на другите. – БЕ.001.0.3.6. Те използват информация от различни видове текстове в ежедневието. - БЕ.001.0.3.7. Изказват свои лични преживявания на прочетения текст; свързват действията на героите с жизнен опит и поставят въпроси за действията им както
--	--	---

	правят заключение към кой вид принадлежат; правят заключение за общите черти на основните функции на думите в изречението и изреченията в съобщителния контекст.	развиват самочувствие. – БЕ.ОО1.О.3.8. Използват езикови умения, за да се изразяват ясно писмено и устно; възприемат езика като част от тяхната идентичност и като основа за изучаване на други езици.
--	--	--

Средно ниво

Специфични предметни компетенции 1 (СПК 1)

Използва езика като поредица от възможности, които му служат в устно и писмено изразяване: разказва, описва, говори и участва в разговора. Спазва езиковата норма и правописните правила. Чете свободно и с разбиране художествени и нехудожествени текстове.

Различава звукове, видове думи в българския книжовен език и прилага определени граматически правила в речта и писането. Използва правилно думите на съвременния български език в общуването. Владее правилно съвременния български език. Формира лингвистично мнение и го изразява публично. Овладева техники за четене и прочетено с разбиране. Задава въпроси и дава отговори с цели изречения. Чете и тълкува прости художествени и нелитературни текстове за различни цели. Изразява мнението си за текста, който чете. Намира и свързва важна информация в различни видове текстове. Познава съдържанието и формалните елементи на художествени и нехудожествени текстове. Овладева граматически понятия и езикови закономерности.

Специфични предметни компетенции 2 (СПК 2)

Говори и пише, като създава правилно структурирани изречения и текстове, спазвайки езиковата норма. Задава подходящи въпроси в разговора и обяснява идеите си, като уважава събеседниците си. Четейки разкрива явна и скрита информация в текста. Поставя литературните произведения в контекст от реалния живот. Той подчертава важна информация от текста. Събира допълнителни информации от различни източници. Представява линеен текст в подходяща нелинейна форма и обратното. Разбира информацията, представена в илюстрации и снимки. Забелязва и подчертава примери за определени граматически понятия и правила в изреченията. Анализира структурните елементи на художествения текст. Когато анализира текст,

той подкрепя мнението си с доказателства от текста. Използва медии за различни цели (информиране, обучение, забавление).

Използва правилно книжовния български език в общуването. При говорене и писане той прилага определени граматически правила относно звуците, видовете думи и изреченията. Спазва правописните правила. Формира своето мнение и го изразява устно. Съставя устен и писмен текст. Владее техники за четене, чете с разбиране и извлича и анализира важни факти от текста. След като прочете текста, задава самостоятелно въпроси и изслушва отговорите на другите ученици. Може да идентифицира причинно-следствените връзки и да оцени характеристиките на героите в една история. Той подчертава частите от текста, които са му харесали най-много (описание, реплики и др.). Оценява кои герои са положителни и кои отрицателни и какво е поведението им в конкретна ситуация. Разбира информацията, представена в илюстрации и снимки. Използва подходящи литературни термини. Той участва в дискусии и дебати, учи чрез проекти, проблемни и творчески задачи, драматизации и ролеви игри.

Специфична предметна компетенция 3 (СПК 3)

Изразява се правилно, ясно и адекватно на комуникативната ситуация в писмена и устна форма. Ученикът има основни познания за различията в ежедневието, които са следствие от принадлежността към различна култура.

Той владее с положително и открито отношение към различията, които наблюдава сред членовете на различни култури. Познава най-значимите личности от българския народ, авторите на избрани произведения от задължителната училищна програма. Слуша и говори с уважение към събеседниците си. Използва езиковите познания, за да се изразява писмено и устно в ежедневието. Чете, за да се наслаждава, да учи и да може да използва наученото..

Прави директни заключения, изразява мнението си за прочетените текстове и ги свързва с лични преживявания. Използва и прилага информация и знания в ситуации от ежедневието. Той развива способността за съпричастност, проявява интерес към участие и принос към съвместни дейности. Обича българския език и го вижда като част от своята идентичност. Използва основни граматически термини за да разбере и приложи правилата за правопис и да научи други езици. Той осъзнава, че четенето предоставя възможност за учене, развиване на интелектуални и езикови способности и личностно развитие. Разбира своята чувствителност към четене, изразява навици за четене и любов към четенето. Уважава ценностите на

националната култура и културите на други народи. Използва таблици, графики, диаграми и карти в контекст, както и информация, съдържаща се в илюстрации и снимки. Представа резултатите от своето езиково творчество, оформяйки се като социално активен, екологично осъзната и отговорна личност, като цени здравето и безопасността. Разбират важността на обмена и подкрепата между връстници (другарите си, съучениците).

Исходи за образователния цикъл (ИОЦ) – за края на първия цикъл на основното образование:

Средно ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3
<i>Учениците:</i>	<i>Учениците:</i>	<i>Учениците:</i>
– БЕ.ОО1.С.1.1. Четат и рецитират текста с подходящо темпо. – БЕ.ОО1.С.1.2. Знаят значенията на думите и фразеологичните единици, които се срещат в училищните текстове (в учебниците, четене на книги и др.) и идентифицират това, което им е непознато. – БЕ.ОО1.С.1.3. Преразказват, разговарят, описват и участват в разговори по зададена тема устно и писмено; Прилагат правописните правила при писмено изразяване.	– БЕ.ОО1.С.2.1. Те четат хубаво и точно и рецитират текста с подходящо темпо и интонация, като правилно пизговарат думите в изречението, зачитайки смисъла на текста. – БЕ.ОО1.С.2.2. Те определят значения на непознати думи и фразеологизми на основни ситуации и контексти, в които се използват, подчертават неясни за тях части от текста, търсят обяснения и събират допълнителна информация от различни източници. – БЕ.ОО1.С.2.3. Следат темата, прават ясно разграничаване (уводна, средна и заключителна част); пишат ясни и пълни изречения.	– БЕ.ОО1.С.3.1. Те използват умения за четене (четене тихо в себе си, четене с химикал в ръка, бързо четене с поглед...) и разказват истории в ежедневието и участват в културни събития в училище и в общността. – БЕ.ОО1.С.3.2. В ежедневната комуникация, използват подходящи думи и фразеология; като оценяват събеседника. – БЕ.ОО1.С.3.3. Пишат и говорят правилно по подходяща тема в различни комуникативни ситуации/дигитална среда. – БЕ.ОО1.С.3.4. Чувстват се свободни и изразяват своите идеи в различни комуникативни ситуации,

– БЕ.001.С.1.4. Те обясняват накратко своите идеи. – БЕ .001.С.1.5. Идентифицират важна информация в текста. – БЕ.001.С.1.6. Те правят разлика между основните части на текст и книга (заглавие, параграф, име на автора; съдържание, речник) и именуване на формални елементи художествени и нехудожествени текстове (заглавие, стих, куплет, рима, описание, разказ, диалог). – БЕ.001.С.1.7. Правят разлика между литературните жанрове (приказка, басня, стихотворение, разказ, роман, драматичен текст, кратки народни приказки); разграничава народната от авторската литература. – БЕ.001.С.1.8. Те определят съдържателните елементи на художествения текст (тема, главни и второстепенни герои, събития, време и място...).	– БЕ.001.С.2.4. Те описват как са стигнали до идеята, защо идеята е добра и как може да бъде приложена. – БЕ.001.С.2.5. Те подчертават, сравняват и свързват важни информации, изразени в различни части от текста, както и в различни видове текстове, представят информация по различни начини. – БЕ.001.С.2.6. Те намират информация, използвана като основна част от текста и книгата и подчертават необходимите формални елементи в текста. – БЕ.001.С.2.7. Те забелязват особености в литературни произведения и правят заключения за основните характеристики на литературните жанрове. БЕ.001.С.2.8. Те анализират събития, действия, чувства и взаимоотношения между героите в литературно-художествен текст, като определят темата. – БЕ.001.С.2.9. Те също следват и прогнозира по-нататъшния ход на действие, изпитват	и отговорно се отнасят към интелектуалната собственост. – БЕ.001.С.3.5. Те разменят информации и заключения свързани с различни типове текстове; оценяват качеството на информацията и уместността на илюстрациите, придружаващи текста; използват таблици, графики, диаграми и карти в контекст. – БЕ.001.С.3.6. Намират се в литературата и други източници на знания. – БЕ.001.С.3.7. Разбират литературни произведения, които четат самостоятелно в съответния жанр. – БЕ.001.С.3.8. Формират етични и естетико-емоционални ценности, развиват емпатия. – БЕ.001.С.3.9. Те намират решения на житейски ситуации, осъзнават връзката между причина и следствие (отговорно отношение към здраве, безопасност, социална ангажираност, екологично съзнание и др.).
---	--	--

– БЕ.001.С.1.9. Те четат с разбиране –БЕ.001.С.1.10. Откриват и назовават сравнения и персонификации в текста. – БЕ.001.С.1.11. Определят видовете думи (съществителни, местоимения, прилагателни, числителни) и глаголи) и подвидове думи (собствени и общи съществителни; описателни и притежателни прилагателни; лични местоимения; основни и редни числителни); прават разлика между граматическите категории на глаголите и глаголните времена, както и граматични категории на съществителните, числителните, прилагателните и местоименията. - БЕ.001.С.1.12. В простото изречение те определят подлога, сказуемото и наречия за време, място и начин, изразени с дума или фраза думи; Те определят видовете изречения по съобщителна функция	въпросителни предположения, свързват очевидните причини и последствия, подкрепят заключенията си, като се позовават на текста. – БЕ.001.С.2.10. Те разследват функцията за сравнение и персонификация в текста и на базата на това разбират нейния смисъл. – БЕ.001.С.2.11. В изречението/текста също забелязват и подчертават подходящи примери за думи и след това правят изводи за характеристиките на видовете и подвидовете, към които принадлежат по аналогия (използват си таблици, съставят мисловни карти и др.); променят формите на думите според зададени критерии (лице, число и род). – БЕ.001.С.2.12. Те анализират изречение чрез разделяне на части; съставят изречения различни по отношение на комуникацията функция и форма. – БЕ.001.С.2.13. Чрез играта вдвояват и групират дадени думи, като разпознават лексикални връзки между тях; прилагат основни творчески модели.	– БЕ.001.С.3.10. Те развиват въображението и изследват възможностите на езика стилистично оформяне на мисли и идеи. – БЕ.001.С.3.11. Те използват езиковите познания, за да се изразяват ясно и правилно писмено и устно и да научат други езици. – БЕ.001.С.3.12. Те използват различни видове изречения според комуникативната ситуация; изграждат собствен стил на изразяване в ежедневната реч, писане и езиково творчество чрез игра като възможност за промяна на реда на думите в изречението. – БЕ.001.С.3.13. Те адаптират езиковия израз към контекста.
--	--	--

(съобщителни, въпросителни, повелителни, възклицателни) и по форма. – БЕ.ОО1.С.1.13. Разпознават връзките на антонимия и синонимия; владеят основни творчески модели.		
---	--	--

Напреднало ниво

Специфична предметна компетенция 1 (СПК 1) Творчески прилага езиковите умения в говоренето и писането. Предоставя и обменя информация за емпирично близки явления. Тълкува текста, чете го критично и аргументира мнението си. Познава най-познатите творци на българската и световната детска литература и тяхното творчество. Използва литературни и граматически термини.
Специфична предметна компетенция 2 (СПК 2) Те съставят устен и писмен текст чрез интегриране на езиковите умения, които притежават. Четат и обсъждат прочетените текстове и медийно съдържание. Анализират литературни произведения и интегрират елементи, извлечени чрез анализ. Те оценяват критично предназначението на текстовата, визуалната и интерактивната информация от различни източници. Обсъждат важни ценности, излагат и поставят под съмнение аргументи. Учат чрез изследователски дейности и творческо писане.
Специфична предметна компетенция 3 (СПК 3) Те говорят и пишат, като поддържат автентичност и свобода на личното изразяване в съответствие с комуникативната ситуация. Те обичат да четат и развиват своите образователни потребности в мултимедийна среда. Подхождат критично към изследването на различни източници на информация. Изразяват и поставят под въпрос мненията си и са склонни да уважават различните мнения. Развиват и възпитават житейски ценности. Разбират значението на националната култура и идентичност. Насърчава отвореността към други култури. Приема различията и адаптира поведението си към основни условия.

Исходи за образователния цикъл (ИОЦ) – за края на първия цикъл на основното образование:

Напреднало ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3
Учениците:	Учениците:	Учениците:
– БЕ.ОО1.Н.1.1. Те знаят как да започнат по аргументиран и интересен начин, развиват и завършват своите устни и писмени презентации, използвайки богат речник в ясни и пълни изречения. – БЕ.ОО1.Н.1.2. Четат и мислят критично, извличат и свързват подходящи източници и информация, възприемат различни гледни точки и гледната точка на автора, както и целта на текста. – БЕ.ОО1.Н.1.3. Назовават литературните родове и посочват техните характеристики; познават най-важните творци и техните произведения. – БЕ.ОО1.Н.1.4. Тълкува събития, действия, черти, основни идеи, мисли и чувства; проследяват развитието на героите в литературен текст. – БЕ.ОО1.Н.1.5. Те разпознават използване на езика в литературни и художествени текстове и ежедневна комуникация (напр. предадено значение).	– БЕ.ОО1.Н.2.1. Те обогатяват своите устни и писмени презентации с подробности и обясняват своите позиции. – БЕ.ОО1.Н.2.2. Те отразяват информация от различни части на текста и от различни източници, отделят факти от интерпретация, дават оценка на уместността, сравняват, тълкуват и интегрират информация, показана на различни начини (графика, диаграма, илюстрация, фотография, звук и анимация). – БЕ.ОО1.Н.2.3. Те разсъждават характеристики на литературния жанр в специфична част. – БЕ.ОО1.Н.2.4. Те забелязват	– БЕ.ОО1.Н.3.1. Те автентично изразяват мислите си в устна и писмена реч, печелейки вниманието на другите. – БЕ.ОО1.Н.3.2. Те правят по-сложни заключения, за да оценят съдържанието и целта на даден текст предсказано, описано, сравнено, обяснено, свързани и обединени; критични са към източниците на информация, като вземат предвид точността на информацията и сигурността в интернет. – БЕ.ОО1.Н.3.3. Подбират текстове според интересите си, радват се, четат и изграждат своя опит при четене. – БЕ.ОО1.Н.3.4. Те решават

– БЕ.ОО1.Н.1.6. Назовават видовете и подвидовете думи, назовават граматичните категории на глаголите и глаголните времена, както и граматичните категории на съществителните, числителните, прилагателните и местоименията; назовават подлога, сказуемото и определения за време, място и начин.	сложност на героите и причинно-следствена връзка както и последователни връзки между събития, правят изводи за събития, намерения, действия и чувства на героите, обясняват какво мотивира действията и Те подкрепят чувствата и мненията на героите с доказателства от текста. – БЕ.ОО1.Н.2.5. Тълкуват използването на езика. – БЕ.ОО1.Н.2.6. Те анализират изречение/текст, разграничават видове и подвидове думи и съставят изречения по зададени синтактични критерии.	проблеми, сравняват и обясняват събития чрез оценка на причините и следствията в ежедневието; формират се като морални личности, които познават и ценят общоприетите човешки и социални ценности. БЕ.ОО1.Н.3.5. Те използват езика като възможност за изразяване, използват думи и изрази както в основно, така и в преносно значение. – БЕ.ОО1.Н.3.6. Овладеват с изречението в ежедневната реч и писане, използват езиковите познания в творческото изразяване, както и при изучаване на чужди езици.
---	--	--